

„Én nem vagyok technikaőrült, de nagyon értek hozzá”

Kerekes Gáborral beszélget Pfisztner Gábor

P. G.: *A minket érő különféle hatások reakciójaként különböző kérdések fogalmazódnak meg bennünk, amelyekre igyekszünk adekvát válaszokat találni. Ez a kiállítást is ilyen kérdések születték? Avagy az általad érzékelt világba akarsz inkább betekintést engedni?*

K. G.: Ha túl egyszerűen akarok fogalmazni, akkor mindig olyan objektumokat, jelenségeket, olyan tárgyakat igyekeztem fényképezni, amelyek a tájékozódási érzék nagy fogalmába beleférnek. Tehát valami kis jelét adják annak, hogy merre keressünk, esetleg merre mehetünk. Kis szignálok ezek, amelyek segítik a tájékozódást a világban. Ha alaposabban megvizsgáljuk ezt a fogalmat, akkor tapasztalhatjuk, hogy ide szinte minden belefér: az elektronok ütközésének ábrázolása vagy pedig egy hajó éjszakai kikötésének képi elbeszélése a maga módján mind egyfajta tájékozódás utáni vágyat fogalmaz meg: Eligazodni az atomok világában, vagy – banálisabban – navigálni egy hajót az éjszakai viharban a kikötő felé. De mind a két motívumban az esztétikumot keresem elsősorban. A kiállítás amúgy, témáját tekintve, túl eklektikus. Nem egyszerű feladat egy bugyorba belegyömöszölni mindenfélét, amit az ember egyébiránt büntetlenül lefényképezhet. Most veregetem a vállamat, mert az egyik legkritikusabb mozzanat többfajta, egymástól nagyon különböző képet oly módon bemutatni, hogy mégis egyfélérről szöjjön.

P. G.: *A képek 1990 és 2000 között készültek. Amint említetted, az egyes képekből kialakított nagyobb csoportok közötti kapcsolat bizonyos szempontból igen esetleges. Mégis, eltervezted előre, hogy hová szeretnél eljutni képről képre haladva, és ha majd eljutottál valahová, akkor miről is szólnak majd a képek együtt?*

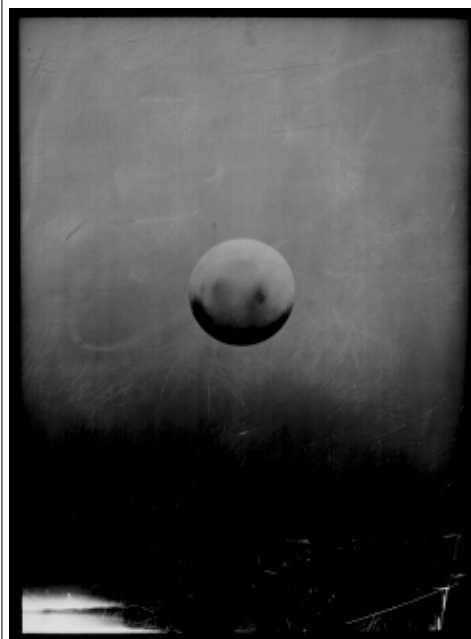
K. G.: Egészen pontosan emlékszem a dátumra. Az embernek mindig vannak ilyen jól meghatározható korszakai. Ez a jelenleg is tartó korszak 1989-ben indult, amikor teljesen új problémák kezdtek foglalkoztatni: a művészet és tudomány mint két határeset közötti kapcsolat, illetve a misztika mint tudomány. Nem vagyok nagy misztikus vagy mágus, mégis igyekeztem átolvasni az idetartozó összes lényeges irodalmat. Akkoriban eléggé meglovagolták a miszticizmust, az alkímiát, a tenyérjólást, a csillagjólást. Érdekes, de talán nem véletlen egybeesés, hogy épp a rendszerváltás korszakában, a hirtelen szabadságban kezdtek sokan foglalkozni ezekkel a dolgokkal. Én is önkéntelenül, ösztönösen fordultam feléjük, a Jung-féle irodalomtól kezdve egészen a mágikus művészetek lexikonáig, a mágikus dolgok historikus leírásáig. Ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy „elvarázsoljam magam”, átalakuljon a gondolkodásmódom. Ez teremtette meg a gondolati alapot az alkotói folyamat-hoz, ez tette lehetővé, hogy érzékenyebben reagáljak bizonyos dolgokra. Esgyfajta esszencia, mirákulum volt számomra.

P. G.: *Ezekkel a képekkel a magad számára kerested a választ, esetleg kételyeidet fogalmaztad meg, vagy az észrevételeidet, megfigyeléseidet akartad közölni?*

P. G.: Ez olyan bonyolult, hogy tíz ilyen, hasonló dolgot fessegető cikket is lehetne írni. Persze, valójában mindkettőt, így vált ez ilyen összetett dologgá. Én mindig elgondolom előre a képeimet, kitalálom vagy megálmodom, majd megkeresem őket. Ha azonban az ember fényképez, akkor szembesülnie kell a dolgok valós, konkrét mivoltával, ami zavaró. Ezért egyre inkább az alapokhoz, az általánoshoz, a lényeghez kezdtem leásni. Nem érdekelt már a dolgok aktualitása. Az sem érdekel, hogy mi van most a hazai politikában, a világban, mert az mindig van. Milosevics tömeggyilkos, de engem nem ez érdekel, mert tömeggyilkosok voltak a XV. században is. Ő csak egyfajta megtestesülése a tömeggyilkos etalonjának. Én pedig hiába aktualizálom azt, végül ugyanoda kell, hogy visszajussak. Nem kell megneveznem az illetőt, mert maga a jelenség, a tömeggyilkos nélküle is létezik. Nem írhatom a kép alá, hogy 2000. február valahanyadikán történt, ami ott látható, mert az azelőtt is megtörtént, és azután is meg fog történni. Ha aktualizálom a történéseket, az egyrészt olcsóvá teszi a képet, másrészt pedig anekdotikussá, ugyanakkor pedig verbálissá és felejthetővé. Kétszáz év elteltével már minden mellékes lecsupaszodik róla. Ha akkor látsz egy Kádár-Honecker csókot, már senki sem fogja tudni, hogy kik voltak, mert ehhez ismerni kell a történelmi eseményeket is. Anélkül talán két homoszexuálisról fog szólni a kép? Vagy miről? Mint kép jó, csak túlzottan is az adott kornak szól. Most még aktuális a kép képlete, de az lesz-e majd kétszáz év múlva is?

P. G.: *Az alapok keresésével összhangban fordultál a kezdetleges fotografiai technikák felé is?*

K. G.: Ez nem ilyen egyértelmű. Mert attól a pillanattól kezdve, hogy megálmodom a képet, egészen addig, hogy bekeretezem, mindvégig a saját kezemben tartom a folyamatot. Senki nem nyúlhat bele és nem is nyúl bele. Mindent én csinállok, egyedül. A másik oldalon viszont ezek nagyon szép technikák. Mindig is megvolt bennem az archaizálásra való hajlam. Szeretnék visszatérni hozzájuk. Tehát, különböző papírokkal, százhusz éves technikákkal kísérletezek. A kudarcok persze elkerülhetetlenek. Most is próbálkozom valamivel, és

Kerekes Gábor
Planet POP

az eredmény alig látszik. Ahány kísérlet, annyiféle eredményt kapok, mivel mindegyiknél más a papír.

P. G.: *A fotográfia hőskorában eredetileg csak a kép rögzítése volt a szándék. Az alkalmazott technológia adottság volt. Azt használták fel, amit éppen ismertek vagy találtak, ami rendelkezésre állt. Te viszont válogathatsz.*

K. G.: Így van. Az már rég lerágott csont, hogy a téma meghatározza a formát, illetve a forma a témát. Azért kell a sokféle lehetőséget megismerni, hogy magad határozhassd meg, milyen formában valósítod majd meg a kiválasztott témát, vagy az adott téma miatt pont azt a formát kívánja meg. Én nem vagyok technikaőrült, de nagyon értek hozzá.

P. G.: *Korábban említetted az alkímiát, amelynek művelői arról voltak híresek, hogy igyekeztek a végtelenségig tágítani a lehetséges megismerés határait egy megoldás keresésénél. Ezt annak idején eretnecséggként megbélyegezték. Úgy érzem, benned is erős vonzalom él az ilyesféle eretnecség iránt.*

K. G.: Inkább a perfekcionizmusom miatt van ez. Mert ha valamit csinálok, azt szeretném mindig a lehető legjobban csinálni. Amibe belekezek, azt mindaddig fejlesztem, amíg az általam vélt tökélyre nem tudom vinni. A végső cél: mindent alaposan kidolgozni, mindennek a végére járni a legjobb tudásom szerint.

P. G.: *Ez a dolgok természetudományos megközelítése. Egzakt módon próbálsz megfogalmazni mindent a képekben is.*

K. G.: Igen. Mindig igyekszem kiszűrni a dolog érzelmi részét, akár csak a mostani kiállításnál. Számomra túl szimplák a fotográfia által eddig megfogalmazott érzelmi jelek. Nem hiszek bennük. Nekem már túl egyszerűek, mert mindegyiküket túl jól ismerem. Az érzelmeket teljesen kiküszöbölöm. Helyettük érzetekre fektetem a hangsúlyt. Ez jelenik meg az egyik alegység címében is. Az érzet a külvilág appercipiálása az érzékszerveken keresztül. Az első benyomás. Az első rátekintés, amit aztán feldolgozunk. Az érzelem viszont gyakran fordulhat érzélgősségbe. Ezt szeretném teljesen eltávolítani.

A fotógram, ami látszólag érzelemmentes, miért vált ki mégis jó érzést? Egy egyszerű papírlap, amin egy nagyon szűk tónusskála jelenik meg a feketétől a meszes fehérig, rövid átmenettel a szürkében, a motívum, ami lehet nonfiguratív is akár? Ezt eddig még nem fogalmazta meg senki, pedig meg lehetne magyarázni. Én meg is tudnám, de nem az én feladatom, hogy erről írjak. A fotográfiában az a legnagyobb reveláció, amikor a lefényképezett dolog – már áttételeken keresztül – megjelenik a sötétkamrában. A negatívon keresztül történő pozitív leképzésben teljesen más valóságot, teljesen más látványt ad, mint amit a keresőben eredetileg láttál és lefényképeztél. Mert azt a látványt adja, amit te gondoltál bele vagy te szeretnél volna beelátni. A fotográfia első tétele ugyanis az, hogy megnézem, hogyan lehetne azt a dolgot lefényképezni. Ebbe viszont erőteljesen beleszól a személy saját egyénisége. A képi megfogalmazás készsége olyan, mint az íráskészség.

P. G.: *A kiállítás címe Tájékozódási érzék. Mennyire szeretnéd a néző tájékozódási érzékét segíteni a képeid által alkotott saját világodban a képek elhelyezésével? El szeretnéd vezetni őt valahonnan valahová?*

K. G.: Nem akarom elvezetni sehová. A kiállítás egy központi gondolat köré csoportosul. Az a fontos csak, hogy a képek ne össze-vissza kerüljenek oda, az elhelyezésnek legyen valamiféle dramaturgiája egy elgondolás alapján. Itt csoportosítani lehetett kisebb témakörök szerint, de ezzel nem kívántam senkit sem irányítani. A képek túl eklektikusnak tűnnek, egymáshoz látszólag semmi közük nincs, mégis egy nagy gondolati zsákban vannak. Az elrendezés folyamata inkább hasonlít egy könyv tervezéséhez, ahol nem mindegy, hogy mi van a jobb meg a bal oldalon. Nem akarok itinert adni. Egy idea foglalkoztassa a látogatót, és ne az egyes képek. Ha úgy tud kijönni végül, hogy kapott egy ötletet, egy ki nem mondható érzést, akkor már jó a dolog.